СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 233. Джерзі Сіти, Н. Дж., середа, 1-го грудня 1943. No. 233. Jersey City, N. J., Wednesday, December 1, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СЕКРЕТАР СКАРБУ ОБСТОЮЄ ДЕСЯТЬ БІЛІОНІВ НОВИХ ПОДАТКІВ

ВАШИНГТОН. — Перед сенатською комісією явився секретар скарбу Генрі Моргентав і генеральний дорадник Рендолф Пол, щоб виказати конечність $10 і пів біліона нових податків в 1944. р. Головний аргумент такий, що новий податок потрібний для стримання інфляції. Моргентав доводив, що новий і давний податок досягне висоти $19 біліонів, а нові заробітки досягають висоти $80 біліонів. Секретар скарбу критикував ухвалу палати репрезентантів, яка дає урядови два і неповного чверть біліона долярів нових податків, а зате накладає податок від продажу. Правний дорадник Пол виказував недоцільність накладання 3% податку на малі приходи, кажучи, що це впроваджує замішання при обчислюванню виміру податків при їх плаченню. Моргентав виявив теж, що уряд затягає щоденно $150 міліонів нового довгу, а загальний довг з кінцем скарбового року досягне суми $200 біліонів.

ПРОТИ ДОПУСКАННЯ КОМУНІСТІВ ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ.

ВАШИНГТОН. — Комісія Громадської Служби („Сивил Сервис Комишен") видала наказ своїм підвладним органам, щоб вони більше не допитувалися аплікантів до федеральної служби про їх становище до комунізму або інших „неамериканських напрямків". У палаті репрезентантів підніс конгресмен Клейр Е. Гофман закид, що до уряду набирають тепер велике число ко[illegible]в, а коли уряд не перестане такої практики, конгресмен домагається застановити фонди для тих федеральних агенцій, які набирають комуністів. У часі дебати виявилося, що від липня 1940. р. до 23. серпня 1943. р. Сивил Сервис Комишен провірила 166,915 аплікантів і зпоміж них відкинула 27,842 як непожаданих. Між відкиненими було 461 таких осіб, що були членами комуністичних організацій, а 313 таких, що були прихильниками націстів або фашистів чи японців.

РОБІТНИКИ ДІСТАЛИ ПІДВИШКУ, ЮНІЯ ВИКЛИКАЄ СТРАЙК.

НЮ ЙОРК. — 765 шкільних будинків у Ню Йорку можуть бути замкнені кожної хвилини внаслідок неясної ситуації в робітничих організаціях. Робітники, що обслугують міські школи дістали підвишку платні від 10 до 12 відсотків, але тому, що посадник Ля Гвардія вів переговори лише з юнією приналежною до Американської Федерації Праці, Юнія Луиса викликала страйк.

ЗНОВ ВМИРАЮТЬ ВІД ТРІЙЛИВОГО АЛЬКОГОЛЮ

НЮ ЙОРК. — Упродовж останніх десяти днів медичні міські урядовці ствердили три випадки смерти від трійливого алькоголю, який кинено тепер на ринок з незаконних дистилярень. Д-р Олександер Гетер, міський медик, остерігає перед новим заливом бутлегерського алькоголю, який оце вперше появився від часу знесення прогибіції. У тих часах, каже медик, вмирало по 10 осіб денно від трійливого алькоголю в місті Ню Йорку. З нагоди надходячих свят небезпека затроєння збільшається.

УРЯДОВИЙ ЗАКЛИК СТРИМУВАТИ ПОРОКИ СЕРЕД МОЛОДІ.

ВАШИНГТОН. — Директор Громадської Воєнної Служби Марк А. МкКлоскі видав заклик до американського загалу, щоб кожний почувався до обовязку стримувати вибрики та пороки серед молоді. Злочинність серед молоді це природний обяв у часах війни, коли говориться про вбивства, про ошуканства та про високі платні серед наємців. Безупинні новинки в газетах про різні конечні насилля лишають своє тавро на умі молоді і викликують у них бажання сваволі. Пороками не може запобігти сама влада, до цього треба стихійної праці кожного громадянина.

ОДНІ КУПУЮТЬ ФЕДЕРАЛЬНІ БОНДИ, ІНШІ ПРОДАЮТЬ.

ВАШИНГТОН. — Департамент скарбу виказує, що впродовж останнього місяця публика продала 23% закуплених бондів. Упродовж 25 днів листопаду спродано бондів на суму $648,950,000, а викуплено на суму $146,740,000. Департамент скарбу пояснює, що викупно бондів від публики не є надмірне і це є звичайна бизнесова трансакція.

СУБМАРИНИ ЗАТОПИЛИ ДВА КОРАБЛІ НА АМЕРИКАНСЬКИХ ВОДАХ.

БАЛЬБОА (Смуга Панамського Каналу). — Ворожі субмарини стріляли на Карібськім морю на американський корабель системи Ліберті і торпедували його, при чім 16 людей втратило життя. Також сторпедували американський тенкер, при чім втопилося 12 осіб з американської залоги. У часі обстрілу згинуло 4 члени залоги. Вістку подала до прилюдного відома Пятнацята Кватира Воєнної фльоти.

Гол називає поголоски про мир німецькою затією

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол на черговій пресовій конференції натаврував поголоски про недалекий мир з Німеччиною як затії самих німців, придумані на те, щоб ослабити аліянтський фронт. Щоби переконати газетярів що так воно є, секретар Гол обіцяв повідомити кореспондентів кожного часу, колиб справді появилася якась мирова оферта. Коли один з газетярів запитався Гола, чи є які інформації про те, що Німеччина почала мирові кроки через Ватикан або які інші чинники, Гол заявив: „Я даю вам право заперечити це і написати, що це заперечення походить від мене. Це можете робити доти, доки я не повідомлю вас на пресовій конференції про щось противне. Це виглядає, що вороги видвигають такі справи на те, щоб витворити між Аліянтами занадто велике довіря в успішне закінчення війни та щоб у такий спосіб підкопати енергійні почини у війні по стороні Аліянтів". — Відповідаючи на інше питання, секретар Гол заявив, що Аліянти не будуть бомбардувати Ватикану. — Про різні поголоски, начеб президент Рузвелт, Сталін та Чорчил зїхалися на нараду в Каїро, Тегерані чи деінакше, ані Білий Дім ані департамент стейту не потвердив цієї вістки, але загалом дали до пізнання, що такі переговори мусять бути втримані в тайні.

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРЕДСТАВНИКІВ 44 ДЕРЖАВ НАЛАДИЛА МАШИНЕРІЮ

АТЛАНТИК СИТІ. — Рада Адміністрації Реліфу й Регабілітації Обєднаних Держав (ЮНРРА) приняла оконечний акт теперішньої конференції для регабілітації світу. Кінцевий акт обіймає ясну пропозицію на справедливий розділ допомогових припасів для всіх держав, що їм такий реліф належиться. В акті є директива для Генерального Директора Герберта Г. Лімена, щоб він порозумівся у своїй праці із Скомбінованою Радою Аліянтів у Вашингтоні при розділі так званих „стратегічних" припасів поміж держави, що не належали до Осі. Акт передбачує теж право першенства у підмозі для Росії. З приняттям кінцевих постанов Конференція вважає, що ЮНРРА зорганізована як постійне тіло.

Чехословаччина й совєтський союз підписують угоду

ЛОНДОН. — З Москви доносять, що цими днями буде там підписаний пакт між Чехословаччиною й совєтським союзом. Каже текст цеї угоди, що пакт звернений проти німецького „походу на схід"; пакт навіть називає цей напір німецькою фразою („Дранг нах Остен"). Пакт підписується на 20 літ. У пакті не говориться нічого про границі. Угодою кожна зо сторін зобовязується не вмішуватися в нутрішні справи другої. Пакт передбачує можливість приняття до угоди ще інших держав; це вважають немовби запрошенням для Польщі.

ПЕТЕН ЩЕ „СТРАЙКУЄ"

БЕРН. — Вже два тижні минає, як німці не дали Петенови виголосити промови на радіо, а Петен ще далі мовчить і не бере участи в державних справах. Тимчасом Ляваль ділає, гейби він був начальником держави.

У центральній Франції відбулися збори сотки французьких сенаторів, котрі ухвалили резолюцію з одобренням поведінки Петена. Вони теж запротестували проти ухвали Французького Комітету Національного Визволення, щоби всіх, що голосувати за Петена в 1940. році, вважати за прихильників співпраці з німцями.

І БРИТІЙСЬКИЙ УРЯД ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД БАЛАЧКАМИ ПРО МИР

ЛОНДОН. — Британські урядники заперечують правдивість чуток про німецькі мирові пропозиції та називають такі чутки ворожою пропагандою.

Всі заповідають „епохальну" подію, але кажуть, що нею не буде мир.

ГІТЛЄР КАЖЕ НІМЦЯМ, ЩО ЇХ ЖДЕ АБО ПЕРЕМОГА АБО ЗНИЩЕННЯ

ЛОНДОН. — Націстичне радіо переповідає промову Гітлера до 20,000 кандидатів на офіцирів, у котрій Гітлер переконував своїх слухачів, що коли німці не вийдуть з цеї війни переможцями, вони будуть знищені.

Рівночасно німецьке радіо в своїх заграничних програмах подало зовсім іншу верзію цеї промови; з неї виходить, що Гітлєр певний перемоги.

ЗБОРИ АЛІЯНТСЬКОЇ ДОРАДНОЇ РАДИ ДЛЯ ІТАЛІЇ

АЛЖІР. — Перші правильні збори Аліянтської Дорадної Ради для Італії визначені на 30. листопаду. Британію в цій раді представляє МекМилен, Америку Роберт Морфі, а Росію Андрій Вишинський.

ГЕЙБИ СПРАВДІ НА ВІЙНІ.—„Бараж" гарматнього огню виглядає дуже реалістично, але вояки табору Мекол, Норт Каролайна, знають, що це тільки вдаваний. Всеж таки вони утікають від нього як справжнього й ідуть наступом на „гнізда" зо скорострілами. Цей „бараж" це частина вишколу військ.

ЗАВЗЯТІ БОЇ НАД РІКОЮ САНГРО

АЛЖІР. — Восьма армія генерала Монтгомері, перейшовши ріку Сангро, стала атакувати крайнє ліве крило ворога та зчинила на 6 миль довгому фронті незвичайно завзяту битву. Генерал Монтгомері почав з баражу артилерії, за котрим пішов наступ піхоти. Ворог кинув на фронт уперше повзи з машинами до викидання горіючого олію. Зчаєом наступ восьмої армії поширився на 20 миль і ворог мусів на цілій цій лінії відступати.

Рівночасно ворог пробував офензиву на секторі проти пятої армії, але там американці відбили його з великими втратами для нього. Коло Венафро американці добули кілька важних пунктів.

У цілій італійській кампанії на цій стадії дає повітряна сила велику допомогу, бючи по воєнних обєктах по всій Італії. Останніми днями знову проявила діяльність аліянтська воєнна фльота, бомбардуючи інсталяції здовж морських побереж.

НОВИЙ РЕЙД НА БРЕМЕН.

ЛОНДОН. — Великі американські бомбовики в великому числі доконали вже третій у цьому місяці, а другий за останніх 4 дні, рейд на важний німецький порт Бремен. У рейді брали участь три роди літаків. Ворожі літаки вилетіли їм на зустріч, і американці збили 35 з них.

Інші аліянтські рейдери вдарили на бельгійський летунський майдан у Шієвр. Там знищено 10 ворожих літаків, що стояли на майдані.

Ще інші летничі відділи аліянтів били по різних містах західної Німеччини. У всіх цих операція Аліянти втратили 13 бомбовиків і 18 боєвиків.

БІЙ ЗА ЖЛОБИН.

ЛОНДОН.—За російськими донесеннями, наступ червоної армії знову набирає щораз більшого розгону. За останній день у північному секторі, на північний захід від Гомеля, червона армія заняла коло 50 місцевостей. Вона старається окружили Жлобин з полудня та заняла вже Дербичі й Стрешин, звідки її до Жлобина 11 миль. Німці пробували контрофензиви на Коростень, Черняхів і Брусилів, але червона армія їх усюди відбила. Коло Черкесів червона армія доконала нового пролому німецької лінії та добилася до Дубіївки, що лежить півдевята милі від важного залізничого вузла Сміли. На південний захід від Дніпропетровська червона армія заняла кільканацять місцевостей, між ними Григоріївку.

КИЇВ У ЗНАЧНІЙ МІРІ ВРЯТОВАНИЙ ВІД ЗНИЩЕННЯ.

КИЇВ. — В. Г. Лоренс, кореспондент „Ню Йорк Таймсу", подає під датою 22. листопаду, що хоча Київ поважно ушкоджений, все таки його знищення не можна рівняти зо знищенням якого дізнав Харків обо Сталінград. Перед самим зданням Києва червоній армії німці нищили передовсім мости, фабрики й такі муніципальні службові пристосовлення, які вони самі направили протягом своєї дволітньої окупації. Лоренс приписує теж менше знищення Києва тому, що червона армія дістала приказ взяти місто так, аби воно як найменше при тому потерпіло.

Лоренс каже, що Софійський Собор стоїть майже неушкоджений; зате Лавра була знищена в кілька днів по заняттю місто німцями.

ЗАЛІЗНИЦЮ НА ЮТЛЯНДІЇ ПЕРЕРВАНО В 5 ПУНКТАХ.

За донесенням шведського радіо, на данському острові Ютляндії в неділю вночі перервали саботажники залізничу лінію в 5 пунктах, а ще інший вибух розбив зовсім один залізничий дворець.

Генерал Герман фон Ганекен, начальний командант німецьких військ у Данії, переніс свою головну кватиру в Ютляндію.

Данське радіо подало вістку про знищення хемічних лябораторій у Копенгазі.

АВСТРАЛІЙЦІ НАСТУПАЮТЬ НА ФОРТ У ДЖУНГЛЯХ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Австралійська піхота, піддержана літаками й повзами, наступає з усіх сторін на Бонгу, сильно японцями боронену позицію на північний схід від Сателберга, на Новій Гвінеї.

Рівночасно аліянтські бомбовики били по летничих полях на Веваку, що лежить на північно-східному березі Нової Гвінеї.

КИТАЙСЬКА ПЕРЕМОГА НАД ЯПОНЦЯМИ.

ЧУНКІНҐ. — Китайська головна команда подає, що китайські війська розбили зовсім дві японські дивізії, що мали разом коло 30,000 вояків, у три-дневій битві в Ченгте. Після бою переможні китайські війська звернулися проти інших японських відділів, що оперували на північному березі ріки Юану.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

З новою силою нові обовязки

Свій виступ перед обіймаючою весь край радіовою сіткою використав Елмер Дейвис, директор Уряду Воєнної Інформації, на те, аби остерегти американців перед новими обовязками, які спадають на них тепер, коли світові події роблять Злучені Держави провідною силою в світі.

Говорив він на тему „дороги до тривалого мира", і остерігав американців, аби до праці коло шукання дороги до тривалого мира бралися з почуттям скромности і з переконанням, що вона вимагає важкої праці.

Московську конференцію Дейвис уважає щойно першим кроком на дорозі до встановлення інтернаціональної організації. „В Москві постановлено", говорив Дейвис, „що якаб інтернаціональна організація не повстала, вона буде спиратися на суверенну рівність усіх держав, великих і малих. І це є не тільки домагання абстрактної справедливости. Це здається найкраща дорога добитися загального признання в світі, в котрім все ще переважає націоналістичний дух."

Признавши потребу інтернаціональної організації та потребу рівности всіх держав московська конференція пішла далі: „в той самий час московська конференція признала, що провідництво в розвязуванню проблєм мира мусять перебрати на себе ті котрих Кордел Гол назвав державами, на котрих збройні сили й цивільні зусилля спирається головна відповідальність за перемогу над ворогом. Це означає Америку, Британію й Росію. Як закінчиться війна, ці держави будуть одинокими збройними потугами першої кляси в світі". Їх потуга буде спиратися не на самій військовій силі, але й на промисловій потузі, бо в модерні часи така держава може вважатися військовою потугою, котра має промисли, розвинені до того, що вони можуть заосмотрювати свої війська в потрібні воєнні матеріяли.

„Між цими потугами на першому місці стоять Злучені Держави. Через те на них спадає найбільша частина обовязку повести світ до тої здоровішої ери, коли світом буде правити не військова сила, а справедливість. Найти цю дорогу не буде легко і не обійдеться це Америці дешево. Головна трудність буде в тому, аби найти інтернаціональну систему, яка була би досить гнучка, аби підходити до потреб наших потомків. Якщо новий світ мав би бути вільний, він мусить свобідний, бо „в світі, в котрому одна частина залежна від одної, не може існувати постійно, коли один поневолений, а другий свобідний".

„Одначе, як Гол пригадав нам, воля належиться тільки тим, що на неї заслужили не тільки тим, що готові за неї боротися, але й тим, що знають, як волі вживати".

Як ратувати повоєнну Европу?

Є вже повно різних останов, а в сотню більше проєктів, як прийти з допомогою винищеній і голодній Европі, як тільки війна закінчиться. Маємо ЮНРРА („Юнайтед Нейшенс Реліф енд Регабілітейшен Адміністрейшен"), що буде займатись, а властиво вже займається, ось тою проблемою для всіх країв світа, навіщених війною, а для Европи буде певно виділена з неї окрема агенція що буде її частю. А наразі ось ті справи розвязує в Европі, оскільки дозволяють на це воєнні обставини, головно Аліянтська Мілітарна Управа. Це відноситься до Сицилії й тої частини Італії, що є занята військами Аліянтів. Це майже терен воєнний, на якому мусить все бути під військовою кермою. Це природне й зрозуміле. Та, коли говориться про ратування повоєнної Европи, то мається на думці такий момент, коли війна скінчилася і армії перестали боротись. Те, що Мілітарна Аліянтська Управа мусить тепер в Сицилії чи Італії годувати населення, налаштовувати урядовий апарат, направляти комунікацію і тим подібне, може бути тільки певним досвідом для того, що наступить на великі розміри в інших краях. Та, як це загально признають, всюди інде будуть таки далеко більші труднощі ніж в Італії, де живе один народ.

„Три Р".

До „Трі Арс", що обійматимуть повоєнну допомогу Европі, належать: реліф, реконструкція і регабілітація. Ті три слова вказують на різні роди відбудови Европи. Отже нам прийдеться не тільки дати їсти голодним, а обдертих вбрати, але теж втягнути в акцію допомоги і відбудови цілий економічний апарат тих країв, себто торговельні підприємства, фабрики, банки і т. п. Треба буде мати до діла з копальнями вугля, заліза та інших сирівців. І треба буде доходити до порозуміння з робітниками і селянами.

Як бачимо, то й нас не так то легко булоб наладнати ось такі справи, злучені з тими трьома „Р". А щож доперва сказати про европейські краї з їхньою різнородністю, політичною і господарською, а зокрема з тими, що були під націстівською контролею, де ніби „усунено капіталізм", чи там капіталістичну систему, а заведено націстівські порядки, а їх застанемо, як війна скінчиться. За день чи місяць не буде можна їх перемінити, навіть, якби всі цього собі бажали і ніхто в нічому не ставив ніякого опору, а навіть допомагав переміняти.

Згадаємо ще, що подібні труднощі моглиб повставати, якби так американці мали вести допомогову акцію на знищених совєтських територіях. Але виходить, що акція допомоги на тих територіях буде властиво залишена совєтській владі, яка буде діставати допомогу з Америки і Англії, якою буде сама розпоряджатись.

Теж замітне, що дехто піддає навіть такі думки, що якщоб „капіталістична" система не справилась добре з допомоговою акцією в Европі, то місце націстівської й фашистівської системи готова прийти — совєтська. Люди готові хопитись за інший ратунок, не думаючи глибоко, а тільки бачучи недомагання одної, шукатимуть порятунку в другої.

Та це буде природним явищем, що в такім хаосі, в якому опиниться повоєнна Европа, та в такому страшному знищенню, в якому вона буде находитись, навіть найідеальніша система не змоглаб задовольнити відразу найпримітивніші потреби щонайменше десяток міліонів цілковито знищених, голодних, хорих, босих, обдертих і бездомних. І чи це не вказує, в якому особливо трудному положенню находяться Злучені Держави та Велика Британія, на яких припаде завдання ратунку. Американці турбуються ще тим, щоб не потерпіло їх добре імя, яке вони досі мали в світі як ті, що всіх і вся ратують. Себто, щоб за моє жито ще мене не бито. Та і за те можнаб забути, колиб не входили ще й інші проблеми в рахубу, якщоб така акція не вдалась. Бо через невдачу міг би повстати новий хаос, що міг би легко довести до нової війни. Ось тому не треба дивуватись, що стільки голов працює над тим, як здійснити ось ті „три Р".

Поменше політики, а більше господарки.

Ті, що плянують допомогу Европі, виходять з цілком слушного становища, що зголодніле й стероризоване населення буде щиро співпрацювати з тими аліянтськими установами, що вестимуть допомогову акцію. Як покаравши головних злочинників залишиться на якийсь час „політику", то можна буде спрямувати весь загал до конструктивної праці. І він готов легко піти на таке, якщо віддасться йому ініціятиву в відбудові своїх країв. Дораджується віддавати в його руки навіть харчування голодних тими засобами поживи, що їх привозитимуть, наприклад, з Америки.

Дехто звертає ще особливу увагу на те, щоби ніяк не давати такого важного „аргументу" як пожива партіям чи урядам, бо вони це готові використати для певних цілей, примусу чи порахунків.

Думаємо, що це дуже важне й слушне. Український нарід має дуже добру практику з таких акцій. Прецінь тоді, коли він гинув міліонами з голоду в Совєтах, сам президент заявляв публично, що це неправда, що в Україні нарід голодує. А чи з американської допомогової акції по першій війні багато користали українці в Західній Україні, що опинились під Польщею? Тому добра думка, щоби допомогу призначати місцевостям, громадам, а згл. громадським комітетам чи кооперативам на місцях. Тоді принаймні буде якась надія, що буде менше надужить.

Отже в першу чергу не з політикою треба прийти до знищеної Европи, а з харчами. Треба вратувати негайно тих, що недоїдали і можуть до кількох місяців померти, якщо не зістануть відповідно відживлені. Треба й іншим дати дещо їсти, щоби вдержувати їх при життю як таких, що спосібні до праці відбудови краю. І треба спеціяльної опіки над дітьми. Це є перше й найконечніше.

Ось так виглядає перше „Р", себто „реліф".

І треба зараз доставити насіння на засіви, щоби Европа могла якнайскорше сама наладнати справу харчування. Треба паші для оставшої худоби, а що її буде дуже мало, то треба відразу спровадити теж більшу скількість скоту для розплодку. Треба буде теж повно різних машин, чи інших знарядів, потрібних для відбудови знищених фабрик і домів.

Ось це є друге „Р", себто „регабілітація".

А третє „Р", себто „реконструкція", обіймає саму відбудову. Це вже булоб залишене самому населенню, яке дістане передше те, що є обняте двома попередніми „Р". Ось тут відграватиме дуже велику ролю паливо, якого бракуватиме многим краям, а також транспорт. Пробують це розвязати таким пляном, який заводив би під тим оглядом певний примус, під чим треба розуміти те, що якщо одна держава має, напркиалд, подостатком нафти чи дерева, то вона мусить доставляти це без цла чи інших обмежень іншим краям, потерпівшим через війну.

Уже те, про що ми згадали, вказує, що „капіталістична система", якій прийдеться вести ось ту допомогову акцію, стоїть перед незвичайно тяжким завданням. І хоч вона даватиме ратунок в економічних добрах теж і народам, що живуть в „комуністичній системі", то не є без рації побоювання тих, що припускають, що якщоб ми провалились, то народи в Европі готові кинутись за ратунком до кого іншого. Та не іде нам тут про ніякі якісь залякування, а про вагу тих величезних завдань, що стоять перед світовими демократіями, Злученими Державами і Великою Британією, на яких спадає головна відповідальність за повоєнну допомогу Европі. І то — хоч вони до цеї допомоги добровільно зголосились, перебираючи на себе величезні матеріяльні витрати, яких звороту не можуть ніколи надіятись. Принаймні звороту цього, що прийдеться їм видати в першім чи другім році по війні.

Проф. Микола Чубатий.

Туреччина та світова війна

Недавно донесла світова преса вістки, що Туреччина є вже на передодні приступлення до війни по боці Аліянтів. Кілька днів потім прийшли нові звідомлення з Анкари, що Туреччина таки здержується ще від формального вступлення у війну. Після московської конференції міністер Іден відбув якісь дуже важні наради з турецьким міністром заграничних справ в Каїро, по яких надіялися багато. Туреччина по нинішний день лишається невтральною мимо того, що вона звязана союзною умовою з Англією, а навіть в передодні вибуху світової війни дістала від аліянтів північно-західну частину сирійського мандату за ціну прихильної постави до Аліянтів, так звану Александретту, доси мандат Франції.

Перехід Туреччини на сторону аліянтів в характері воюючого союзника бувби поважним ударом в німецьку стратегію. Туреччина вступаючи у війну відчинилаб замкнені морські проливи зі Середземного моря до Чорного через Босфор та скоротилаб пятикратно дорогу достав для Совєтів через Чорне море. Відчинення Дарданелів до Босфору для Аліянтів, відслонилоб праве, балканське крило Гітлерового східного фронту та вможливилоб в легкий спосіб ударити на балканський півостров через Болгарію та Румунію, виминаючи гірські области Балкану, які здобувати може й тяжче, ніж нині провали в італійських Апенінах. Словом приступлення Туреччини до війни сильно помоглоб Аліянтам прискорити упадок мілітарної сили Німеччини.

Не диво проте, що на цю важну дипльоматичну позицію Гітлер висилає одного з найбільше спосібних своїх дипльоматів фон Папена, аристократа та католика, навіть нечлена націстівської партії. Фон Папен борикається як може з англійськими впливами в Туреччині; як доси, то навіть успішно.

Що стримує Туреччину від війни по боці аліянтів?

Відповідь буде на це питання ця сама, що й на друге питання: Що облекшує важку позицію фон Папена в Туреччині? Його працю облекшує стара нехіть Туреччини до Росії. Якщо Туреччина ще нині не є воюючим союзником по боці аліянтів, то причина лежить у традиційній політиці Росії до Туреччини та навпаки. Могуча давно Туреччина та Росія колись були відділені від себе Україною, зокрема її дикими степами нинішної полудневої України. По прилученню України до Росії Туреччина і Росія, ще не граничили зі собою безпосередно, але обі були сусідами посередно, через свої протекторати. Московщина через гетьманську Україну, Туреччина через свій протекторат, кримський татарський ханат. Інтерес Туреччини вимагав, щоб Московщину як найдовше та найдальше тримати від Чорного моря, тому було живим інтересом Туреччини берегти можливо як найбільшу самостійність гетьманської України, а навіть її унезалежнити цілковито від Московщини.

Туреччина та справа самостійности України.

Туреччина та кримський ханат, колись люті та непримиримі вороги України, тепер загрожені спільною московською небезпекою стають поволи природними союзниками. Не диво проте, що в часі повстання гетьмана Мазепи проти Московщини 1709 року, Туреччина стає по стороні українсько - польсько-шведської спілки проти Росії. Туреччина навіть активно вступає у війну з Росією в обороні незалежности України та безпеки свого панування над Чорним морем, яке доси було цілковито в руках турецької держави. Тільки деморалізація та підкупство турецького уряду позволили Росії Петра В. спастися 1710 року від неминучого погрому над рікою Прутом. Ціла царська армія враз з царем була окружена турецько-шведсько-українськими військами над рікою Прутом. Підкупство везира, себто турецького премієра, спасло Росію від безумовної капітуляції. Везир випустив царську армію зі засідки. Від того часу все аж по нинішній день включно Туреччина є приятелем самостійної України. Її інтерес вимагає відіпхнути потужну Росію від Чорного моря. Для Туреччини краще мати над Чорним морем меншу державу Україну, без завойовницьких аспірацій, ніж імперіялістичну Росію.

Всеж таки остаточно зі скасуванням українсько-козацької держави Росія дістається до чорноморських берегів а в році 1783 остаточно опановує кримський ханат та стає сильною ногою над Чорним морем. В Севастополі на Кримі розбудовує сильну морську базу. Це означало поневолен-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

78)

— І то не зле, — сказав Бенедьо, але в душі зробилося йому якось невиразно, так немов жалів Матія, котрий у такій важній для всіх робітників хвилі може ще радуватися таким дрібним і остаточно так мало корисним фактом. Але швидко його думка, котра в усім і всюди шукала користи для загалу, для задуманого діла, вчепилася й за той мізерний факт. „А що, — подумав він, — як би надати тому ділу великий, якнайбільший розголос, якби тепер ще заінтересувати всю робітницьку громаду тим цікавим процесом бідного ріпника з потужним паном (бо що за Мортковими плечима стояв Герман, це видавалося йому зовсім природно й мусіло так само видаватися й кожному іншому) і якби опісля, може в самім розгарі їх боротьби, прийшли жандарми, закували того Мортка на віз і везуть у параді через Борислав, це мусілоб бути заохотою для ріпників, це мусілоб їм додати нової сили й надії, мусілоб збудити в них переконання: таки й ми щось можемо! Таки й нам хоч часом щось удасться, коли парвда по нашім боці!" Він сказав свою думку Матієви, і Матій радо пристав на це. І справді, в кількох днях, то через Деркача та Побігайка, то через братів Басарабів, то й через самого Бенедя, майже всі робітники в Бориславі знали про Матіїв процес, по всіх кошарах говорили про нього, висказуючи найрізнородніші здогади про те, як то він скінчиться. Загально дивувалися смілості Матія, що він поважився ще раз піднімати процес на власну руку, коли прокураторія від цього відступила, і це у великій мірі загострювало його цікавість. Правда, швидко нові й далекс важніші події заняли увагу робітників, але все таки і з цього посіву якесь зерно упало й мусіло з часом дозріти.

А між тим приготування до робітницької війни швидко кінчилося. Брати Басараби наглядали над перевозом закупленого в Дрогобичі хліба, пшона й іншої живности до своїх потайних складів у Губичах, на Бані і в Тустановичах, де вже також замовлені були ґазди, котрі мали щодень довозити певну означену кількість живности до Борислава. Закуплено три величезні кітли, де мала варитися каша для робітників; навіть про полотно на шатра не забули побратими, щоб було де приміститн беззахисних, колиб власники, змовившися, повикидали їх з помешкань. Ід суботі все було готове, і по всіх кошарах понісся радісний, а заразом тривожний шепіт:

— Настає пора! Пора! Пора!

Так, коли на лан спілого жита схопиться легкий літній вітерець, тихі похилі стебла ще дужче похиляться, потім здвигнуться вгору, знов похиляться, мірно хвилюючи, а повні надії колоски шепчуть зразу тихо, а потім чимраз сміліше: „Пора! Пора! Пора!" А вітер гуляє, далі й далі, чимраз нові хвилі будячи, чимраз ширшим кругом забігаючи, а з ним разом чимраз далі, чимраз ширше, чимраз голосніше несеться благодатний шепіт: „Пора! Пора! Пора!"

Двацятьма дорогами з Борислава спішили робітницькі висланці по селах і містечках, розносячи вість про нову війну. Їх виділи на Уровім і в Підбужжі, в Гаях і Добрівлянах, в Стрию і Мединичах, в Самборі і Турці, в Старій Солі і Дзвинячу, в Доброгостові і Корчині. Їх вість стрічали бідні з утіхою, багачі з насмішкою та невірою; декуди гостили їх горілкою та хлібом, декуди питали про пашпорти і грозили арештуванням, але вони, не лякаючись, ішли чимраз далі, не минали ні одного присілка, просили й намовляли не йти на роботу до Борислава через кілька тижнів, доки вони не скінчать своєї війни з власниками. Тисячні слухи пішли по селах про ту війну, попутані, страшні, які звичайно плодить велика нужда й безвихідне положення. То говорено, що бориславські робітники задумали вирізати всіх власників; то знов, що хотять їх вигнати з Борислава.

Ті вісти дійшли і до жандармів, і вони почали бігати по селах, грозячи та зацитькуючи, та допитуючи, відки взялися ті слухи. Двадцять однакових реляцій (зізнань) вплило до староства в Дрогобичі про якихось таємничих людей, що голосять по селах революційні засади. Староство затривожилося і казало ловити їх, але поки та переписка в урядовій формі дійшла до назначених місць, наші ріпники всі вже були в Бориславі, розворушивши три чи чотири повіти своїми вістями.

Довго ще опісля уганялися жандарми по селах, ловили проходячих під час вакацій студентів та мандрівних міських робітників — їм і в голову не приходило, що можуть бути „революційними емісарами" і ті в зарібних, зароплених кафтанах, і що ті самі емісари не раз спокійно, схилені і згорблені, переходили попри них.

Вкінці приготування всі вже були скінчені, і в неділю розпочалася війна. Перше важне воєнне діло було те, що більша половина робітників, між ними всі несміли, слабовиті, багато жінок та недорослих тої таки неділі громадою виступили з Борислава. Деякі побратими бажали, щоби той вихід, конечний для повної вдачі змови і для повного притиснення підприємців, відбувся потихо, без шуму, малими громадками, щоб підприємці не швидко догадалися, що воно таке й до чого йде. І сам Бенедьо зразу так думав, але опісля, гадаючи й розгадуючи ненастанно, дійшов до тої думки, що коли війна, то нехай же буде одверта, і що перший її крок, зроблений голосно і з належним натиском, може відразу нагнати підприємцям значного страху і ослабити їх завзяття.

(Дальше буде)

З Домашнього Фронту

Америці Зараз Дуже Потрібно „СПАРСІВ"

Вояки Прибережної Сторожі Злучених Держав мають тепер більше до роботи ніж пильнувати морських берегів. Вони працюють на конвоях, керують боєвими транспортами і перевозять баржами з кораблів на ворожий беріг вояків. Вони мають перед собою велике діло до виконання і роля, яку вони відограли в історичному висадженні американського війська в Північній Африці, Сицилії і Салермі, були тільки прелюдією до великих морсько-земельних операцій, які їх чекають. Тепер вояків Прибережної Сторожі забирають до морської сужби майже кожного дня, а їх місця на суші негайно заступають треновані „СПАРСИ", що вступили до жіночого відділу Прибережної Сторожі тай помогти мужчинам приспішити перемогу. Всі жінки, які є американськими громадянами і, які не працюють у воєнній індустрії, можуть вписатися до „СПАРСІВ" на умовах:

Звичайна служба: До звичайної служби можуть вписатися жінки від 20 до 36 літ. Треба мати найменше два роки вищої або торговельної школи і не мати нижче 18 літніх дітей. Можуть вписуватися самотні і жонаті.

Офіцирська служба: До офіцирської служби можуть вписуватися жінки від 20 до 50 літ життя, які мають скінчену колеґію, або два роки науки і два бизнесового досвіду. Можуть вписуватись самотні й замужні, але лиш ті, що не мають дітей, нижче 18 літ життя.

Інтересовані жінки можуть звертатися до найближчого рекрутаційного осередка Прибережної Сторожі або писати до Commandant, U. S. Coast Guard Headquarters, Washington, D. C. і жадати брошурки „Фектс ебоут Спарс", яку вам пришлють за дурно. В цій брошурці найдете всі інформації про життя „Спарсів", а як ще більше схочете довідатись про цю орґанізацію, то в льокальнім рекрутаційнім офісі вам їх дадуть. Також порадять вас, як виповнити аплікацію.

Адреси рекрутаційних канцелярій Прибережної Сторожі можете найти в телефоновій книжці. Вони взичайно находяться в федеральних будинках або на почті.

Не Подорожуйте в Часі Свят.

Звичайно так є, що між Днем Подяки і Різдвом люди найбільше подорожують. Цього року мусить бути інакше. Хто не мусить подорожувати, то най сидить дома, бо залізниці й боси будуть так переповнені що не можна буде рушитися. Цивільне населення повинно здержуватися від непотрібних подорожей, аби дати нагоду воякам, маринарам і матрозам. Хай вони подорожують, бо хлопці також хочуть відвідати рідню, нім виїдуть за море. Вони заслужили собі на веселі свята, то не будьмо їм на перешкоді. Вояки хочуть відвідати родичів, жінок і наречених, яких вони давно вже не бачили. А як цивілі будуть їм на перешкоді, то може бути так, що вояки не вспіють побачитись зріднею перед відїздом за море.

Крім того майте на увазі і іншим скажіть, що тепер нема великої приємности в подорожуванні. Залізничні ваґони й боси переповнені, що тяжко рушитися. До того ще й поїзди спізняються і боси не приходять начас. Залізниці в першу чергу перевозять вояків і цивілям не дуже вигідно подорожувати... вони переповнені до тої міри, що при деяких поїздах навіть їдальні скасували, а як такі є, то до них тяжко добитися. Подорожні часто приневолені стояти в поїздах по кілька годин, а пакунки порозкидані, що тяжко їх найти.

Памятайте, що як ви здержуєтеся від непотрібного подорожування, то ви щадите місце для тих кому конче треба кудись переїхати. Ви уприємнюєте подорож нашим воякам, які тяжко працюють і мають велике діло до виконання.

Відтепер взагалі буде тяжко відбувати подорож і, якщо вам не спішно, то не їдьте ніде. Розуміється, що **людина мусить кудись поїхати,** то її ніхто від того не здержить, але булоби добре, якби цивілі відложили свою подорож до нового року.

Посилайте Різдвяну Почту Вчасно.

Люди, що купують і почтою посилають різдвянні дарунки, повинні тямити, що почтова й залізнична обслуга завалені воєнною працею по самі уха. Вони щойно справились з посилкою різдвяних дарунків нашим збройним силам за морем і треба дати їм нагоду відітхнути.

Якщо ви хочете аби вони добре справились з роботою доручування різдвянних дарунків **цивілям дома,** то людина, що такі пакунки пересилає мусить зними кооперувати. А можна це робити так:

1. Пересилайте почтою тільки найменші подарунки... наприклад, Воєнні Бонди обо стемпси.

2. Як пересилаєте почтою дарунки, то не чекайте до останку, а пересилайте їх зараз.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIANS HERE MARK ANNIVERSARY OF REPUBLIC

(Editor's Note—The following article has been written by Rev. Omelan Mycyk, pastor of St. Mary's Ukrainian Orthodox Church, Chester. It is of general interect not only because of the celebration of the 25th anniversary of the founding of the Western Ukrainian Republic, but also in view of daily war developments in that erea.)

By REV. OMELAN MYCYK

In these present troublous times when the question of former territories held by Poland is brought up for discussion by Russia, the Ukrainians are observing the 25th anniversary of the establishment of the Western Ukrainian Republic on November 1, 1918. This patriotic holiday is known as "Listopadove Svyato" First of November Holiday—in its freely translated form) is the Ukrainian Fourth of July, observed every year in commemoration of that memorable November 1, 1918 when after centuries of servitude the people of Western Ukraine established their own free and independent republic.

When the Austrian-Hungarian Empire collapsed in October, 1918, the Ukrainian people of East Galicia and other Ukrainian regions formerly under the Hapsburg rule, established their own state in accordance with Wilson's principle of the self-determination of peoples. This state they called the Western Ukrainian Republic; and on January 22, 1919 they merged it into the Ukrainian National Republic, which was established in 1917 on the Ukrainian territories of the former Russian Empire.

The establishment of the Western Ukrainian Republic was effected in the following way: All the Ukrainian members of the Austrian Parliament, of the Austrian House of Lords, and of the Diets of Galicia and Bukovina; in other words, all the lawful representatives of the population of East Gelicia and Bukovina, to the number of about one hundred, elected by the people at a general election, convened in Lviw, the capital of the country, one October 16, 1918, and constituted themselves the Ukrainian National Assembly. This Assembly then proclaimed all the Ukrainian territories of former Austria-Hungary (including Carpathian Ukraine) an independent national state — the Western Ukrainian Republic.

During the early morning hours of November 1, 1918 Ukrainian volunteers seized Lviw, and when day dawned the Ukrainian National Assembly assumed power in all the Ukrainian territories of former Austria. This assumption of power was effected through an almost bloodless revolution: all the former Austrian bureaucrats were removed from authority; all the Ukrainian regiments which had served in the Austrian Army submitted to the authority of the Ukrainian National Assembly and formed the nucleus of the Ukrainian-Galician Army; and a cabinet of ministers called the State Secretariat was created. In a short space of time the Assembly had the full administration of the country in its hands. The normal and efficient functioning of the Ukrainian Government was confirmed by the commission sent by the American Peace Delegation in spring of 1919, to investigate and report conditions in the Ukrainian republic.

The Western Ukrainian Repubuic, however, was not permitted to live and develop in peace. The newly-created Polish State, binded by militarism and imperialism, launched a predatory campaign against non-Polish territories to the East, and already in November, 1918, invaded East Galicia.

The Ukrainians supported by a good portion of the Jewish population (including even a Jewish regiment), defended their freedom heroically for eight months, and lost the struggle only because they were being attacked at the same time by Russian Bolsheviki on the east and because they were cut off from all supplies not only of ammunition but also of the most necessary medicaments. Also to Poland's aid came France with supplies, arms, ammunition, tanks, even officers; France also equipped and even officers; France also equipped a Polish army composed of former Polish war prisoners and volunteers from abroad under the command of general Haller. Aided by such help and reinforcements the Polish Army gradually forced the Ukrainian Army beyond the River Zbruch: that is, into the territory of the Ukrainian National Republic. This happened in July, 1919. Here in Eastern Ukraine pressed from the West by the Polish Army, the Ukrainian Army was attacked simultaneously by the Russian Bolsheviki on one side and by Denikin's Army on the other; while from the southwest the Rumanians advanced.

Cornered thus in this "quadrangle of death," the Ukrainians fought heroically for several months before their defense collepsed, not so much because of the enemy attacks but more because an epidemic of typhus broke out among them and also because they lacked food and medical supplies. The horrible conditions in which this heroic Ukrainian army perished were vividly then reported by Colonel Davison of the American Red Cross.

With the collapse of its arm of defense, the Western Ukrainian Republic also collapsed and was overrun by the Poles. In establishing their rule over the Ukrainians, the Poles were considerably aided by those very same powers who had held out the promise of self-determination before oppressed nationalities. On March 15, 1923 the ambassadors of these powers convening in Paris recognized the occupation of Galicia by Poland and approved the Riga Treaty whereby Poland and the Soviets divided up between themselves the other parts of Western Ukraine.

In giving the above resume of the November First Holiday ("Listopadove Svyato") the Ukrainians do not wish to participate in the present controversal issues between the Polish-Government-In-Exile and the Soviets. They feel that the problem should be settled according to principles outlined by Secretary of State Cordell Hull in his recent statement to Congress. Hull asserted that the basic policy of international co-operation for peace and security must be carried forward "in the principles and spirit of the Atlantic Charter and the declarations by United Nations." On such principles the Ukrainian people look with high hope to the future for the attainment of Ukrainian national aspirations in Europe as they did on November 1, 1918.

"Chester (Pa.) Times"
November 26, 1943)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩО ПИШУТЬ ПРО ЮВИЛЕЙНУ КНИЖКУ РУСАЛКА!

Нова книжка зявилась в українських громадах: **„Русалка"** зветься. Нагадалась всім нам гідною внучкою славної колись бабуні „Русалки Дністрової". Внучку цю хиба „Гудсонською Русалкою" назвати. Славною була колись перед сто роками, та перша предкиня Русалка Дністрова. Гідним імям назвав її наш Маркіян. Появою своєю ця чарівна Русалка весь луг вкрасила, чаром своїм всіх приманила, та зі сну збудила. Так от і красна її внучка, що знад Гудсону у світ злетіла, подібно як ненька — бабуня нас обудила, в задумі, — сумі уми відсвіжила, в часах тих непевних, де кожний сумовито у мрачну даль глядить, ця книжка „Русалка" надію в усіх вщіпила. Знак тому і доказ, що зі всіх сторін тільки голосів відгукнулось, тільки одномишленників привіт заслали. О! Така єдність всіх одобряє. „В Єдности Сила", той так палкий клич нам нині всім дуже потрібний.

Прочитали. Скінчили тую любу книжку і стали оглядатись, хто її зложив. „Так то наш Апостол, народний місіонар, смирний, а славний Василіянин, чернець Максим. Він то зі своєю братією, Отцями Василіянами, таке гарне діло трудом построїв. Він є перший подвижник! За це Йому честь і дяка від всього народу. Втішаємося всі, як оглядаємо наших ченців-патріотів-працівників. Якщо з такою іскрою вони йдуть в народ, то певне запалять народні маси. Ніхто не запалить, як сам негорить. Так! Трикратна слава най лунає подвижникам цього прекрасного діла.

„Українець".

Советський синод не має загального признання

У нюйорськім „Нов-ім Руск-ім Слов-і" з 24. листопаду поміщена спеціяльна статтяя для цієї ґазети без ніякого підпису. У ній подані вісти про становище православних єпископів поза границями Совєтського Союзу до ново-відреставрованого в Москві Святішого Синоду під проводом патріярха Серґія. „Вибір митрополита Серґія святішим патріярхом" — сказано в статті — „визвав, природно, відґомін збоку православного русского духовенства, що перебуває поза границями Совєтів в окупованих німцями землях". По тім переповідається, як поволи прибувають з Европи вістки про наставлення православних до нової влади. Вперше всього, кажеться там, так званий карловацький собор православних епископів (в колишній Югославії) не зібрався ані нема відзиву митрополита Анастазія, що відповідає за цей собор. Зате появилися вже голоси по одиноких єпископів, що перебувають під німецькою окупацією.

Першим, що висловив свій погляд є литовський митрополит Сергій. Він називає Сталінову уступку в справі православної релігії „тактичним маневром". Зрештою литовський митрополит цієї думки, що „лише скинення і кінець большевизму можуть принести народови і церкві правдиву свободу". Цю заяву проголосив митрополит Сергій 29. вересня, а передтим, іменно 17. вересня 1943., отже вже після вибору московського патріярха Серґія, відбувся зїзд православних єпископів з окупованих територій у Пскові і з цього зїзду не оголошено ніякої заяви. Але проголосив свою думку митрополит Гермоґен, колишній єпископ Катеринослава, а тепер голова православної церкви Хорватії. Гермоґен заявив, що останній правний патріярх Тихон кинув анатему на большевиків, тому вибір теперішнього патріярха Серґія є неканонічним. Це тимбільше незаконне, що у виборі не брали участи епископи, які перебувають поза межами Росії.

Зноваж Серафим, митрополит „Берлінський і Великої Німеччини" заложив прилюдний протест проти вибору нового патріярха. Крім цього архієпископ автономної православної церкви Волині й Поділля, Дамаскин, видав своє послання, в котрім теж говориться про „тактичний маневр" Сталіна у відбудові патріярхату, а крім цього закидає, що у виборі не брали участи єрархи з Румунії й Сербії.

Про „хаос в русскій церкві в Америці" пише „Карпатська Русь" з 23. листопаду, переповідаючи новинку з „Н. Р. С." про зїзд православних єпископів Америки, що відбувся 27. і 28. жовтня в Ню Йорку. З цього зїзду не появився ніякий комунікат, але „тепер виясняється, що єпископи нічого не рішили, бо не могли договоритися про те, яку позицію їм заняти у відношенню до нововибраного патріярха православної церкви в Советськім Союзі" — як пишеться в „К. Р." А доповнює „К. Р." новинку такими словами: „Митрополита Анастазія, гітлерівського попихача, будуть і дальше поминати в русских православних церквах, бо собор не перервав звязку з карловацьким синодом".

Туреччина та світова війна

(Докінчення зо сторони 2-гої)

ня України, але теж повну руїну турецьких впливів над Чорним морем.

Росія хоче засадити православний хрест на копулі Св. Софії в Царгороді.

Опанувавши українські чорноморські береги, Росія зрозуміла, що вповні використати тепле українське море, що ніколи не замерзає, можна тільки тоді, коли в її руках найдуться проливи морські Босфор та Дарданелі, що відкривають шлях з Чорного моря у широкий світ. Тому дістати в свої руки ці проливи морські аби опанувати Константинополь, стало остаточною ціллю постійної російської політики на балканськім півострові.

Цілий балканський півостров находився ще тоді під володінням Туреччини. В її неволі жили болгари, серби, греки, македонці, все це самі православні народи. Вони довкола окружили столицю Туреччини Істамбул, себто по словянськи Царгород, зі святістю православного світа, патріяршою катедрою Святою Софією, архитвором византійського мистецтва. Гаґія Софія в руках невірних, вона замінена на турецький мечет! Ось і найшовся ідеольоґічний клич для Росії: увільнити її з рук невірних, та відзискати для православних Царгород та на ново на теперішній мошеї Софії, засадити хрест.

Цей клич виглядав дуже принадно для ушей православних, щось як нинішні комуністичні кличі про рівність та соціяльну справедливість для простого чоловіка, що пливуть з Москви вже не тільки між православних, але по цілому світу. За тим православно-ідеольоґічним кличем на ділі крилася зовсім реальна річ російської політики — дістати у свої руки морські проливи. Свята Софія з хрестом то була тільки димною заслоною, за якою крилася охота забрати Босфор, Дарданелі та розбудувати світову морську потугу Росі.ї

Остаточно, частинно теж при помочи Росії визволилися православні балканські народи зпід панування Туреччини, але Константинопіль таки лишився в руках Туреччини по нинішний день. Росія своєї кінцевої цили її політики на Балканах ще доси не осягнула, але до неї доцільно прямує. Константинопіль царська Росія вже мала теоретично на власність в часі минулої світової війни в умові з Анґлією. Тільки заломання Росії та большевицька революція відсунули ту грозу від Туреччини на якийсь час, начас слабости Росії. Ця небезпека нині знов ожила та ось чому Туреччина мірить дуже осторожно кожен свій крок.

Вступити чинно у війну, то значить для Туреччини помогти заломити відразу силу Гітлера та помогти російській червоній армії посунутися на балканський півостров, в Болгарію та Югославію. Вже нині працюють там поважні сили, приватно моральна поміч йде навіть з Америки, щоб помоґти советизувати ті словянські православні держави, себто на ділі зробити їх васалями Росії. Від болгарської границі до Константинополя тільки кількадесять миль. З надграничних болгарських горбів можнаб при помочи далековида може й побачити копулу Св. Софії. Тоді червоному урядови напевно захочеться ввести в ту віками „невірними" зневажувану патріяршу Св. Софію її правового господаря патріярха, що тинається по передмісцях Фанару. Червоний уряд вжеж обняв опіку над одним патріярхатом.

По році, два може виринути новий „фінляндський" граничний конфлікт, бо за близька турецька граница стане тоді загрожувати безпеці советської союзової болгарської републики і вибухне нова льокальна війна, що викине турків з Европи на азійський бік. Росія забере проливи морські враз з Царгородом. Чи Анґлія в силі спинити таку російську „забезпеку своїх границь"? годі знати. Анґлія правда все доси опиралася рішуче, щоб Росію випустити на Середземне море, але чи буде в силі це тепер зробити, коли советський серп та молот буде повівати всего кількадесять миль від Константинополя?

Цього саме тепер боїться Туреччина. Вона з одного боку хотілаб машерувати разом з світом демократії та сповнити свою союзницьку умову з Анґлією, з другого боку боїться, щоб на війні не вийти так, як на ній нині зачинають виходити балтійські держави та всі держави на захід від дотеперішної російської границі. Ось чому Туреччина не вступає ще у війну. Може чекає на якісь більше реальні ґарантії з боку морських держав, а може на ще більше ослаблення Росії.

Для української проблеми постава Туреччини незвичайно важна, бо входячи в політичну ситуацію чорноморського басейну, виринути мусить справа незалежности України як запорука безпеки цілої низки держав центральної та полуднево-східної Европи загрожених, тут російським імперіялізмом.

ЯК НІМЦІ ПУСТОШИЛИ УКРАЇНУ

МОСКВА. (ОНА). — Московська преса печатає оповідання українських людей про те, як відступаюча з України німецька армія нищила міста і села. Суми, кажуть, знищені до тої міри, що буде треба кілька літ часу, аби все привернути до порядку. Німці знищили водопроводи, два кінотеатри, пекарню, драматичний театр, шіснадцять мостів, фабрику і висадили у воздух всі ресторани.

На провінції німці палили села, вбивали худобу і нищили запаси збіжжа. Кажуть в сусідному районі німці спалили біля сорок тисяч колективних господарств. І то так, що з них сліду не осталося. Люди ховалися де хто міг, бо салдати ходили по селах і забирали їх на примусову працю до Німеччини.

Тепер люди вертаються на спалені господарства і гарячково відбудовують їх. Будують нові хати, стайні і стараються придбати харчів на зиму. В цьому їм дещо помагає червона армія, що стоїть в резерві за фронтом. В Сумах вже збудовано нову пекарню, піდреставровано кінотеатр, кілька ресторанів і збудовано одинацять мостів.

Український нарід проклинає німецьку інвазію і гарячково відбудовує міста і села. Люди скаржуться, що німці вивезли багато працездатних жінок і чоловіків на каторжну працю і що від них не було ніякої вістки.

Про німців говорять, що це народ некультурний, нахабний, зарозумілий, брудний і дикий. Пересічний німецький салдат нічого не розуміє, нічим не цікавиться і нічого не знає. Він любить красти, впиваєтся, вбиває безборонну людину без ніякого чуття, бо вірить, що Гітлер виграє війну.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

Уривки зо споминів

(присвячені „Свободі" з нагоди її 50-літнього ювилею).

(Ці спомини надіслав до Редакції „Свободи" П. Зварич з Канади, котрий з початком цього року відвідував і давав відчити в головнійших центрах українських поселенців в східних З. Д. А. і як репрезентант Інституту ім. П. Могили в Саскатуні зібрав около 2,000 дол. в Америці, а 5,000 дол. в Канаді на уратування цеї інституції від упадку).

Послідне десятиліття девятнайцятого віку було замітне тим, що в тім часі зачав ширитися радикальний рух на Покуттю під проводом д-ра Кирила Трильовського, милодого енерґічного адвоката в Коломиї. Радикальна партія була сіллю в очах австрійських старостів, які урядово як могли так спиняли рух і розвій радикальної партії.

Я ходив тоді до ґімназії в Коломиї і дуже рвався до політики, бо це було в моді всіх ідейних поступових студентів, особливо синів з селянського стану. Д-ра Трильовського я бачив раз на масовім вічу в Коломиї і його попросту убожав, хоч не був йому особисто знакомий, бо не мав нагоди ані відваги йому представитися. Нарешті я впросився до гурту старших студентів, що його часто відвідували, і вони обіцяли мене представити, але під умовою, що наші сходини мусять бути строго тайні, бо як дирекція довідається про наші зносини з Трильовським, то нас виженуть з ґімназії. Я це знав і дав студентське слово чести, що нічого не зраджу.

Пізним вечером ми пішли на вул. Гетманську, де мешкав наш Сократ д-р К. Трильовський. Було нас чотирьох: Даниш, Гаврилюк, Тимощук і я.

Тишком-нишком, мов нічна патроля, щоб нас ніхто не підглянув, ми закралися на подвіря нашого меценаса і застукали в задні двері, бо такий був принис для наших заговірників.

Нас стрінув д-р Т. і впустив до кухні. Опісля сам зайшов до світлиці, щоби переконатися, чи всі вікна щільно заслонені і покликав нас до гостинної кімнати. Знайомі йому студенти звиталися словами: Гаразд Пане Доктор і представили мене: „студент П. Зварич з Тулови".

Д-р К. Т. зміряв мене від ніг до голови, злісно закусив зуби, злапав мене за барки і, впяливши в мене очи, мовби мене живого хотів зїсти, закричав люто:

„Чи то ти є син Івана Зварича з Тулови, правиборця-хруня, що на послідних виборах до Сойму не голосував на мене, а на попа Гаморака зі Стацеви!?"

— Так, пане доктор, я є син правиборця Івана Зварича, але мій батько ніколи не був хрунем і я не позволю його честь зневажати. Прошу відкликати цей закид!

„То ти, смаркачу, син хруня маєш ще відвагу лізти до моєї хати і тут мені пискувати! Я тобі, небоже, покажу хлопський параґраф, що більше тут не покажеш свого носа!"

При цім досягнув ґудзувату палицю з кута і вперезав мене нею здоровезно по плечах. Я зі страху і стиду закричав мов божевільний:

— Пане доктор, цього вже забагато для мене! Уважайте, що й ваша палиця має два кінці і я за честь свого батька і за свою образу готов поломати її на вашій голові, як не опамятаєтесь!

Мій батько був і є чесна людина, хоч ще не є твердим радикалом і голосував на о. Гаморака, бо так йому наказували в селі, де радикалів ще є мало. Він признався мені, що радикальні аґітатори в місті силували його на вас голосувати, але що голосовання було явне картками, то він боявся, що мене викинуть з ґімназії, як буде на вас голосувати.

І якого чорта ви тепер хочете від нього й від мене, коли ми оба не заслужили на таку зневагу? А зрештою, коли мій батько за таке поступовання заслужив собі у вас на імя хруня, то яким правом ви мене чіпаєтеся і караєте за провину мого батька?

Як так, то й ви є хрунь. Ви попович, а всі попи по вашому хруні, як о. Гаморак, ваш батько і другі попи, що осуджують радикалів як чортів!"

На ці слова мій герой д-р Т. кинув палицею на бік, а мені стиснув руку і гукнув: „Тавґ ліх, пассірт!" (Гідний, принято!). Гідний з тебе козарлюга, таких нам треба кандидатів на провідників до радикальної партії. Отвертий, відважний, а й пискатий, як чортяка!"

Мої товариші, що стояли мовчки мов остовпілі і приглядалися цілій комедії, аж тепер розсміялися щиро і погратулювали мені, що добре здав радикальну матуру і перейшов найтяжчу пробу, яку вони бачили при приняттю нових членів зі студентів.

Після цеї формальної процедури (інітіейшон) ми розгостилися, як в дома. На столі появився чай й тісточка і ми довго говорили про всячину і радилися, як маємо устроїти вечерок в честь Т. Шевченка десь в приватній хаті на передмістю, аби ні поліція ні дирекція не довідалися, бо булаб біда.

При відході я дістав на память від свого добродія крім кількох чисел Громадського Голосу дещо з нелеґальної літератури в брошурках і 2 числа американської „Свободи". Вже було пізно в ночи, коли я повернув на станцію і цеї ночи не спав ні на волос. Зворушений несподіванкою в гостині, ущасливлений приняттям офіціяльно до радикальної партії, а вкінці приголомшений літературним змістом „Свободи". Мені не могло в голові поміститися, як я перечитав головніші статті в обох числах, що то можна в Америці таке писати й друкувати. Мой, мой, думаю собі, що то значить републиканська свобода.

Таж тут в Австрії за таку писанину, то чоловік не вийшов би з криміналу. Таж тут жандарми за кожне число готові арештувати, а польський староста чи суддя за одно таке речення, а то одно слово готов на рік до арешту всадити! Що там не понаписувано було в „Свободі" про Франц Йосифа, Австрію, її здирства та польські злодійства і звірства! Мені аж мороз тілом ішов, що хтось такий був відважний і безпечний так писати!

Тож ніщо дивне, що я оба примірники так як коилсь „божий лист" перечитав від дошки до дошки, не переочуючи навіть оголошення Талпаша, готельника зі Шамокіну, що сидів на бочці з пивом і запрошував всіх краянів до себе в гостину.

Незадовго опісля я відвідав родичів на селі і приніс зі собою оба числа цеї страшної „Свободи", щоби батькови і другим недовареним радикалам її перечитати і показати, як то в вільнім краю вільне слово і преса представляються, де нема страху писати гірку правду. Нігде правди діти, що наші некультурні русини, утікали з культурної неволі зпід свинячої конституції, коли опинилися на волі, уживали її на сваволю і пописувалися як уміли і як хотіли без етичного стриму.

Дома я перечитав дещо цікавіше тром визначнішим радикалам, але аж присягати мусіли, що нікому не скажуть, що то я приніс „Свободу" з Коломиї, бо мене за це вигналиб з ґімназії.

Брати її назад з собою я боявся і її не потребував більш мати у себе, а також і в батька боявся її лишити на біду, але шкодував і спалити її, бо дуже була цікава. Але двох відважних радикалів, Харук і Порайко, взяли собі по одному примірникови на показ і не втерпіли, щоби й другим не перечитати страшні річи, які пишуть американські ґазети. Я перестеріг їх, що казав Трильовський, що якби у кого жандарми найшли „Свободу", то запхають його до криміналу, та вони заздалеґідь приготовили собі вимівку, що якби до того прийшло, то вони скажуть у суді, що їм хтось на ярмарку в Снятині встромив цю ґазету в опалку, з котрої коні їли сіно, і вони там її найшли, а як перечитали, що там понаписувано, то подерли і кинули в піч. Так нібито вони порадилися говорити, але інакше зробили, бо носилися зі „Свободою" по селі, як баба зі ступою зо 2 неділі так, що вже й воробці на вербах знали, що „Свобода" друкує про австрійські порядки. Та мало цього, що там „Свобода" писала. Людські язики поперекручували, пододавали від себе чимало і мали що тайно й явно говорити. А в кінці з двох примірників, що розпалися на частини, зробилося 16 кавалків, а кожний ішов від хати до хати, з рук до рук, з тим упередженням, що то все уродилося в кінській опалці на ярмарку в Снятині.

Кінець кінцем вже ціле село знало про американську „Свободу" і що та як вона пише. Всі її боялися перетримувати і скоро передавали одні другим, а шкодували знищити, бо кожного магнесом тягнуло до неї, щоби її бодай побачити або й помацати — ту страшну відьму. Розуміється, що справа набрала такого широкого розголосу, що й жандармерія про це довідалася і в імені права взялася до слідства. Зачали від війта Гр. Костащука та цей здвигнув плечима тай каже: „Я чув щось від людей, але я сам, аді, не письменний тай мені ґазета не в голові, ає". Закликали присяжного-листоноша та цей сказав, що почтою нікому не приходить „Свобода" з Америки, хиба може в листі. Про це він не може знати, але чув, що в селі її читають.

Зачалася ревізія по хатах, допити, викрутаси арештовання, слідства, розправи і ціла та комедія скінчилася фіяском при обороні д-ра Трильовськокого, бо „Свобода" в опалках появилася, а селяни боялися її не то читати, але й до рук брати, бо то американська ґазета від антихриста і вони боялися її тримати, або спалити, аби їм руки не покрутило або в головіся не перевернуло, або щось ще гіршого не сталося, так як було писано в божім листі, який жандармерія також конфіскувала підчас ревізій. Ая, кара божа, тай годі!

Такий то дебют мала наша заслужена і преціна Ювилятка „Свобода" на селі в Галичині 50 літ тому. Не ліпша доля стрінулаб була її й на рядянській Україні або й під польською займанщиною, якби вона там появилася.

Розуміється, що я, вдорожившись до д-ра Т., опісля читав майже кожне число „Свободи" й не дуже то й кривсь з тим, бо в місті — то не на селі — люди мудріші, проворніші, привикають до всього, гартуються і приготовані викрутитися й з найгіршої халепиа а однак все й всюда осторожні.

Прибувши до Канади в 1900 році, я сейчас запренумерував собі „Свободу", яку пильно читав аж до 1915, коли через війну канадійська почтова цензура заборонила її в Канаді. Я пильно читав її і слідив за поступом і подіями серед українських еміґрантів в Америці. Через оголошення в „Свободі" в 1901 р. я спровадив першого сталого гр.-кат. священика о. Ів. Заклинського зі Злучених Держав до Західної Канади, який за 2 роки побуту так вславився, що й до нині його згадують.

В 1902 році я зорґанізував в Веґревил відділ Р. Н. С., що мав около 20 членів, але через военні перешкоди перестав істнувати.

Моїми першими учителями американського життя були: українська „Свобода", польська „Америка Ехо", німецький „Норт-Вестенер" і анґлійський „Бюллетін". Вони через 10 літ були для мене дорадниками, поки ми в Канаді спромоглися на свою національну пресу. Вона нам стала ближча й цікавіша від американської.

З нагоди 50-літнього ювилею „Свободи" желаю цілому Видавночому Перзоналові як рівнож і урядникам У. Н. Союзу, защитникам і співпрацівникам „Свободи" а також і всім дописувателям і читачам цього многозаслуженого часопису Многих Літ і ще кращих успіхів в праці на народнім полі на честь і славу Українського Народу в Америці і на Рідній Землі.

Петро Зварич,
Веґревил, Алта, Канада.

ПЕРЕСТРАШЕНИЙ НІГЕР

У пресовій кімнаті Білого Дому в Вашинґтоні задзонив телефон. Один із ґазетних репортерів підняв слухавку й чує голос ніґерським виговором:

— „Чи це доктор Бравн?"

— „Ні" — відповідає репортер. „Це Білий Дім".

— „Ох, ох!" — застогнав ніґер і на хвилину замовк. — „Ох, пане президенте, перепрошую, це злий нумер" — докінчив опісля.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Місячні збори Тов. ім. Дмитра Вітовського, від. 301, відбудуться в неділю, 5. грудня, в годині 12. вполудне, зараз по Сл. Божій, в церковній галі, 1944 В. Ірі вул. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо це останні збори перед річними зборами. Кожний член повинен прийти і вирівнати свій довг, щоби не переносити на наступний рік. Хто не вирівнає довгу перед новим роком, той буде суспендований. Маємо інші дуже важні справи до рішення і бажаємо, щоби члени рішали, а не самі урядники. — За уряд: Л. Доманьчук, предс.; К. Ґавлічиньский, кас.; М. Горний, секр.

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. — Бр. св. Івана Хрестителя, від. 223, повідомляє всіх своїх членів, що **річні збори** відбудуться в неділю, 5. грудня, в галі парохіяльній, зараз по Сл. Божій. Просимо членів прийти і вирівнати свої довги, щоби не переносити на наступний рік. На цих зборах буде звіт старих урядників і контр. комісії та вибір урядників на наступний рік; є також інші важні справи до полагодження. Не приявний член підлягає карі згідно зо статутом. — Іван Барнас, рек. секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. — Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 4. грудня в годині 7:30 ввечір на галі св. Денедикта, 435 Мейн стріт. Це вже останні місячні збори, тому обовязково кожний член має прийти, бо маємо багато справ до полагодження, а найважніше 50-літній ювилей У. Н. Союзу. Хто ще не подав секретареви адреси хлопців, що служать при війську, хай конечно старається це зробити до зборів. — М. Матияш, секр.

БРІДЖПОРТ, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членниць, що **річні збори** відбудуться в неділю, 5. грудня, в гали церковній, 34 Біч ул., точно в 2. год. пополудні. Обовязком кожного члена є прийти на річні збори, щоб можна вибрати новий уряд на 1944 рік. Напоминаємо всіх членів вирівнати свої вкладки і довги, щоби секретар міг вислати на час розмет і приготовити всі книги для контролі. Шановні члени і членниці, чи наш відділ буде зовсім позаду в орґанізуванню нових членів у Союзовий ювилей. На наш відділ призначено 16 нових членів. Обдумайте серіозно дома і прийдіть на річні збори з новими членами. — За уряд: Г. Монюк, предс.; Л. Бих, кас.; М. Ґалькевич, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Укр. Національне Запом. Тов. „Дністер", від. 361, повідомляє своїх членів і членниць, що **річні збори** відбудуться в суботу, 4. грудня, в годині 8. ввечір, в парохіяльнім домі св. Юра, 217 Іст 6. вулиця. Просимо всіх членів і членниць прийти на ці останні в цім році збори, бо маємо багато справ до вирішення. Ті члени, котрі не приходили цілий рік на збори, обовязково мають прийти на річні і виборчі збори. Теперішні часи вимагають, щоби ми більше інтересувалися народним життям. Пригадуємо тим членам, котрі ще не вирівнали своїх вкладок, що повинні це зробити ще до замкнення фінансових книжок, щоб уряд міг предложити вам річний звіт на зборах. На цей самий вечір запрошено проф. Миколу Чубатого дати нам відчит. — Уряд: С. Ковальчук, предс.; П. Кучма, фін. секр.; М. Малетич, рек. секр.; І. Галичин, касієр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 4. грудня в годині 7. ввечір в гали 74 Герис Евеню. Обовязком кожного члена є прийти на ці збори, бо є важні справи до вирішення, як також буде вибір уряду на рік 1944. — К. Дірман, предс.; Ф. Камфоник, кас.; Д. Лукинюк, рек. секр.; С. Бардачевський, від. секр.

БОФАЛО, Н. Й. — Тов. Укр. Сокіл, від. 304, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 5. грудня, в 6. год. ввечір, в галі при Джермейн ул. Є важні справи до полагодження і буде вибір уряду на 1944 рік. Котрі члени не працюють в той вечір, а не являться на збори, заплатять кару згідно зо статутом. — Н. Гнатик, предс.; І. Грубак, кас.; С. Ваврів, секр.

ТАРЗАН, ч. 878. Готові стріляти.

Як один з мисливих підняв рушницю, другий сказав: „Затримайтеся, поки вони не підійдуть ближче".

Тимчасом Тарзан пробував успокоїти перестрашених слонів.

А потім осторожно поповз на голову свого слона...

...Нагло один з націстичних офіцірів скрикнув зо здивованням: „Дивіться!"